

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา โดยเฉพาะช่วงเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ประเทศไทยได้เริ่มปรับตัวเข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลงจากชนบทไปสู่เมือง แต่จากผลการศึกษาลำรวจของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544, หน้า 43) ระบุว่า การจัดการพื้นที่ที่แยกส่วนการพัฒนาชนบทและเมืองออกจากกัน ทำให้ขาดความเชื่อมโยงทั้งด้านนโยบายและการปฏิบัติ ผิดพลาดกับนโยบายการบริหารแบบรวมศูนย์ที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและท้องถิ่น ได้ส่งผลให้เศรษฐกิจภาคเมืองมีการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกมากกว่า โดยที่การพัฒนาแยกห่างจากพื้นที่ชนบทก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและชนบทมากขึ้น ทั้งในด้านการกระจายรายได้ และการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตลอดจนคุณภาพและการกระจายบริการทางสังคม โดยการเติบโตของเมืองไม่ได้มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาชนบทเท่าที่ควร ก่อให้เกิดความไม่สมดุลของการพัฒนา และไม่สามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการพึ่งตนเองได้น้อยลง สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้ภาคชนบทเจริญเติบโตไม่เท่าเทียมกันและเกิดภาวะความยากจนและความล้าหลัง ทั้งยังขาดความเชื่อมโยงกับระบบเมืองและโลกภายนอก ขณะที่ภาคการเกษตรซึ่งเป็นฐานการผลิตที่สำคัญ มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง ขาดการอนุรักษ์ฟื้นฟู ทำให้แหล่งทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลง ประกอบกับแรงจูงใจจากรายได้นอกภาคการเกษตร ทำให้คนชนบทต้องอพยพย้ายถิ่นเพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีขึ้นในการประกอบอาชีพในเมือง ส่งผลให้ที่ดินเพื่อการเกษตรถูกละทิ้ง ขณะที่การขยายตัวอย่างไร้ทิศทางของพื้นที่เมือง ไม่มีระบบผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของสภาวะสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของคนทั้งในเมืองและชนบท

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า จ-ฉ) เป็นแผนที่ได้อัญเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต

กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์เปลี่ยนแปลง โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกัน สร้างความเข้มแข็งภาคการเงิน ความมั่นคงและเสถียรภาพของฐานะการคลัง ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อให้เศรษฐกิจระดับฐานรากมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น ตลอดจนเพิ่มสมรรถนะระบบเศรษฐกิจโดยรวมให้สามารถแข่งขันได้และก้าวทันเศรษฐกิจยุคใหม่ 2) เพื่อวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง ยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลก โดยการพัฒนาคุณภาพคน ปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูประบบสุขภาพ สร้างระบบคุ้มครองความมั่นคงทางสังคม รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่ายชุมชน ให้เกิดการเชื่อมโยงการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืนมีการดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสังคมไทย 3) เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทยทุกระดับ เป็นพื้นฐานให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ เน้นการปฏิรูประบบบริหารจัดการภาครัฐ การบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐกิจเอกชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา การสร้างระบบการเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคม ลดการทุจริตประพฤติมิชอบ และ 4) เพื่อแก้ปัญหาความยากจน เพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเองให้ได้รับโอกาสในการศึกษาและบริการทางสังคมอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับกลไกภาครัฐให้เอื้อต่อการแก้ปัญหา จากวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่กล่าวมา แสดงให้เห็นความพยายามของภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในภาพรวม

นโยบายและมาตรการสำหรับการขจัดความยากจนของประเทศให้หมดสิ้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 นั้น รัฐมุ่งปรับปรุงระบบบริหารจัดการทั้งระบบ เชื่อมโยงการแก้ไขความยากจนทุกระดับ ตั้งแต่ บุคคล ชุมชน และประเทศ ตลอดจนสร้างกลไกที่เชื่อมโยงให้คนยากจนในชุมชน สามารถใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดย 1) ในระดับบุคคล รัฐเน้นการขยาย โอกาส สร้างรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มช่องทางการเข้าถึงทุน ซึ่งรวมถึงเงินทุน ภูมิสิทธิ์ที่ดิน และองค์ความรู้ โดยเร่งรัดการกระจายกรรมสิทธิ์ที่ดิน ขยายโอกาสการเข้าสู่ทุนผ่านระบบการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ส่งเสริมระบบสหกรณ์ และกระบวนการเรียนรู้ในการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ มีการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงรุก มีหน่วยบริการเคลื่อนที่แก้ปัญหาความยากจน “คาราวานแก้จน” เพื่อให้คำแนะนำและบริการต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพและเสริมทักษะต่าง ๆ 2) ในระดับชุมชน มีการดำเนินการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งให้คนยากจนสามารถเชื่อมโยงประโยชน์จากปัจจัยแวดล้อมระดับมหภาคไปถึงคนจนในชุมชน มี

การพัฒนาาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรในระดับชุมชน เช่น โรงสีชุมชน โรงปุ๋ยเกษตรกร อินทรีย์ชุมชน โดยเน้นให้มีทั่วถึงทุกอำเภอ และสหกรณ์เครื่องจักรกล เกษตรขั้นพื้นฐาน การสร้างระบบบริหารจัดการขนส่งสินค้าเกษตร และระบบการตลาดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ มีการมุ่งเน้นพัฒนาระบบการเงินที่สนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากจากกองทุนหมู่บ้าน ที่มีความพร้อมผู้ธนาคารหมู่บ้านที่ให้โอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างยั่งยืน โดยตระหนักว่าความเข้มแข็งของชุมชนเป็นพลังสำคัญในการต่อสู้ความยากจน ดังนั้นรัฐบาลจึงได้จัดสรรงบประมาณตามขนาดประชากร (Small Medium Large: SML) ให้ครบทุกหมู่บ้านและชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้บริหารแก้ไขปัญหาของตนเอง และ 3) ในระดับประเทศ รัฐมุ่งส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินอย่างทั่วถึงและพอเพียง เพื่อให้สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในระยะยาวได้ โดยบริหารการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดควบคู่กับการปรับปรุงคุณภาพดิน มีการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรน้ำ จัดหาและจัดสรรน้ำให้สอดคล้องกับความเหมาะสมของพื้นที่และความต้องการในระบบการผลิตของเกษตรกรอย่างทั่วถึง และจัดตั้งนิติบุคคลเฉพาะกิจ (Special Purpose Vehicles: SPV) เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการ ด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด และแหล่งทุน เพื่อลดความเสี่ยงให้แก่เกษตรกร จัดตั้งระบบการบริหารจัดการสินค้าเกษตร รายผลิตภัณฑ์ เพื่อเน้นการสร้างเสถียรภาพด้านราคาสินค้าเกษตรที่ให้ผลตอบแทนต่อเกษตรกรอย่างเป็นธรรม รวมทั้งขยายขอบเขตการประกันสังคมให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบและแรงงานในภาคเกษตรอีกด้วย (สำนักงานพัฒนาศกยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน, 2549, หน้า 4-6)

นโยบายและมาตรการในการขจัดความยากจนดังกล่าวนี้ นโยบายและมาตรการภาพรวมระดับประเทศ สำหรับการนำไปสู่การปฏิบัติจะต้องบริหารจัดการมุ่งเน้นปัญหาและความต้องการของแต่ละหมู่บ้านและชุมชน ในช่วงปีพุทธศักราช 2547 จากการที่นายกรัฐมนตรีและผู้เกี่ยวข้องของภาครัฐ ได้เดินทางไปตรวจราชการตามต่างจังหวัดทั่วประเทศ และได้รับเรื่องราวเรียนจากประชาชนเป็นจำนวนมาก ปัญหาที่ได้รับการร้องเรียนส่วนใหญ่เป็นปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาได้หากมีงบประมาณเป็นของตนเองในจำนวนที่เพียงพอ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ริเริ่มให้มี “โครงการพัฒนาศกยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML)” ขึ้น ซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายขจัดปัญหาความยากจนของรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณโดยตรง เพื่อประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน จะได้นำไปแก้ไขปัญหาของส่วนรวมเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน โดยประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นการร่วมคิด-ร่วมทำ โดยมีหลักการสำคัญของโครงการพัฒนาศกยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) 1) เป็นโครงการที่ตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานว่า ประชาชนเป็นผู้มีศักยภาพมีความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ และมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

2) มุ่งพัฒนาศักยภาพของคนให้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ ทำงานเป็นหมู่คณะ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของคนในชุมชน ในการมีส่วนร่วม ตั้งแต่การตัดสินใจ บริหารจัดการทรัพยากร งบประมาณ ตลอดจนแก้ไขปัญหาในหมู่บ้าน/ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) เน้นความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ทำหน้าที่เป็นผู้ประสาน ให้คำแนะนำ โดยมอบอำนาจตัดสินใจ พิจารณาโครงการให้เป็นของประชาชนซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ เพื่อประโยชน์สูงสุดของคนในหมู่บ้าน/ชุมชน เป้าหมายสำคัญของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) คือ การให้งบประมาณแก่ประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน หรือเพื่อเอื้อต่อการมีอาชีพและการมีงานทำของส่วนรวม ซึ่งแตกต่างอย่างชัดเจนกับเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่เน้นการให้งบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะกลุ่มหรือปัญหารายบุคคลในลักษณะของสินเชื่อรายบุคคลหรือสินเชื่อเฉพาะราย (personal loan) ปัจจัยในความสำเร็จของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) คือ ความร่วมมือของคนทุกคนในหมู่บ้าน/ชุมชน ในการคิดโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง (สำนักงานพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน, 2548, หน้า 1-7)

ในการดำเนินโครงการหรือนโยบายใด ๆ ก็ตามจำเป็นต้องมีการประเมินโครงการ เพราะการประเมินโครงการทำให้ทราบถึงระดับความสามารถในการดำเนินงานประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เกิดจากการดำเนินงาน ช่วยในการตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้น เพื่อการดำเนินงานต่อไปหรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้น การพิจารณาประโยชน์ของการประเมินโครงการตามช่วงเวลา ซึ่งมีการแบ่งช่วงเวลาก่อนดำเนินการอันเป็นการประเมินผล บริบท ความต้องการจำเป็น ความเป็นไปได้ ปัจจัยนำเข้า การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับผลตอบแทน และการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผล การประเมินระหว่างการดำเนินการเป็นการประเมิน ความก้าวหน้า และกระบวนการ และการประเมินช่วงเวลาดำเนินการ อันเป็นการประเมิน ผลผลิต ผลลัพธ์/ผลกระทบ การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับผลตอบแทน การวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผล และการประเมินด้วยการติดตามหลังการดำเนินงานเสร็จไปแล้วระยะหนึ่ง การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการนั้น เป็นการประเมินประสิทธิผลของโครงการช่วงเวลาดำเนินการแล้ว เนื่องจากการประเมินประสิทธิผลของโครงการจะทำให้คณะทำงานและประชาชนมีความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการประเมินประสิทธิผลของโครงการ เพราะจะทำให้ทราบว่าโครงการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย มีสิ่งใดควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร และประชาชนจะได้มีการแก้ปัญหาคความยากจน เพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนในหมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเอง ได้รับ

โอกาสทางการศึกษาและบริการทางสังคมอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับกลไกภาครัฐให้เอื้อต่อการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านจะมีความเอื้ออาทรต่อกัน และมีความสามัคคีมากขึ้น ซึ่งการที่จะทราบว่าโครงการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวมีสิ่งใดควรปรับปรุงแก้ไขนั้น จำเป็นต้องอาศัยการประเมินประสิทธิผลของโครงการเพื่อที่จะได้ทราบถึงประสิทธิผลและข้อบกพร่องอันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขปัญหาของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากทางหมู่บ้านตำบลบางพลีน้อยยังไม่เคยมีการประเมินโครงการในรูปแบบของงานวิจัยแบบการประเมินประสิทธิผลของโครงการมาก่อน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรศึกษาประสิทธิผล ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ในการบริหารจัดการโครงการให้มีศักยภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จและนำไปสู่การกำหนดนโยบายและพัฒนาหมู่บ้านต่อไป

โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ของจังหวัดสมุทรปราการ มีทั้งหมด 11 อำเภอ 64 ตำบล 544 หมู่บ้าน ส่วนตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ได้รับงบประมาณในปี พ.ศ. 2548 ครอบคลุมทั้ง 11 หมู่บ้านตามขนาดของหมู่บ้าน รวมงบประมาณทั้งสิ้น 2,750,000 บาท (สองล้านเจ็ดแสนห้าหมื่นบาท) รวมโครงการทั้งสิ้น 26 โครงการ ได้มีการดำเนินงานเสร็จสิ้นมาแล้วระยะหนึ่ง เพื่อติดตามถึงผลสำเร็จของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) จึงจำเป็นต้องมีการประเมินประสิทธิผลของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อจะได้ทราบถึงประสิทธิผลของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย ว่าผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายประสบผลสำเร็จในระดับใด ในด้านการแก้ไขปัญหาส่วนรวมของหมู่บ้าน การพัฒนาการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน การสร้างอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืนให้ประชาชน และการจัดการโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของคณะทำงานและประชาชน ดังนี้

- 1.1 ประสิทธิภาพในภาพรวมของโครงการ
- 1.2 ด้านการแก้ไขปัญหาส่วนรวมของหมู่บ้าน
- 1.3 ด้านการพัฒนาการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน
- 1.4 ด้านการสร้างอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืนให้ประชาชน
- 1.5 ด้านการจัดการโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินประสิทธิผลของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการตามความคิดเห็นของคณะทำงานและประชาชนที่แตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และตำแหน่ง

สมมุติฐานของการวิจัย

ผลการประเมินประสิทธิผลโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีความแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคลของคณะทำงานและประชาชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และตำแหน่ง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประเมินประสิทธิผลโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีขอบเขตการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยมุ่งศึกษาประสิทธิผลของโครงการตามความคิดเห็นของคณะทำงานและประชาชนในพื้นที่ จากการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ แยกการวิเคราะห์ได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้

- 1.1 ประสิทธิภาพในภาพรวมของโครงการ
 - 1.2 ด้านการแก้ไขปัญหาส่วนรวมของหมู่บ้าน
 - 1.3 ด้านการพัฒนาการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน
 - 1.4 ด้านการสร้างอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืนให้ประชาชน
 - 1.5 ด้านการจัดการโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

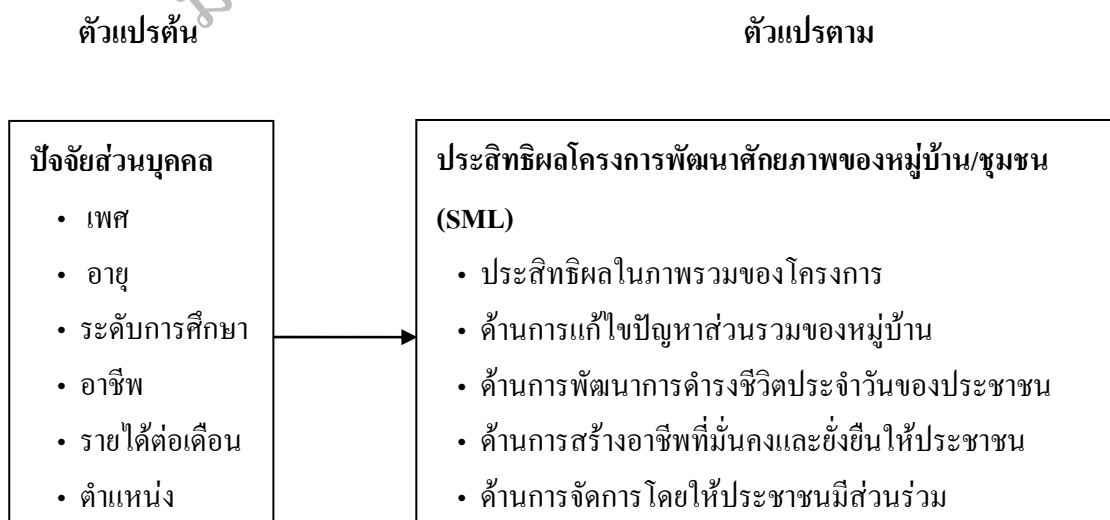
ประชากร เป็นคณะทำงาน โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) จำนวน 144 คน จาก 11 หมู่บ้าน ของตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เจริญญิก ผู้ช่วยเจริญญิก ปฏิคม ฝ่ายควบคุม/ตรวจสอบ ประชาสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนในตำบลบางพลีน้อยจำนวน 320 คน จากจำนวนทั้งสิ้น 6,484 คน ในครัวเรือนทั้งหมด 1,949 ครัวเรือน

3. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ศึกษาเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2550 ถึง เดือนกรกฎาคม 2552

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประเมินประสิทธิภาพโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางป๋อ จังหวัดสมุทรปราการ หมายถึง แผนงานหรือกิจกรรมที่ได้รับจัดสรรงบประมาณตามขนาดของหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนได้นำไปแก้ไขปัญหาส่วนรวม เพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน โดยประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง ประจำปีงบประมาณ 2548 ของตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางป๋อ จังหวัดสมุทรปราการ

ประสิทธิผล หมายถึง ผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้นหรือความพึงพอใจตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางป๋อ จังหวัดสมุทรปราการ 5 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพในภาพรวมของโครงการ ด้านการแก้ไขปัญหาส่วนรวมของหมู่บ้าน ด้านการพัฒนาการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน ด้านการสร้างอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาชน และด้านการจัดการโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ประสิทธิผลในภาพรวมของโครงการ หมายถึง ผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางป๋อ จังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมซึ่งประกอบด้วยประสิทธิผลด้านการแก้ไขปัญหาส่วนรวมของหมู่บ้าน ประสิทธิภาพด้านการพัฒนาการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน ประสิทธิภาพด้านการสร้างอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืนให้ประชาชน และประสิทธิผลด้านการจัดการโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ประสิทธิผลด้านการแก้ไขปัญหาส่วนรวมของหมู่บ้าน หมายถึง ผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่เป็นปัญหาส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน ประกอบด้วยปัญหาอศคภัย ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ปัญหาการขาดแคลนน้ำสะอาดในการอุปโภค-บริโภค ปัญหาเส้นทางสัญจรชำรุด ปัญหาทางเดินมีแสงสว่างไม่พอเพียง ปัญหาน้ำเน่าท่วมขัง ปัญหาการขาดแคลนสถานที่ทำกิจกรรมร่วมกัน ปัญหาการขาดแคลนสถานที่ออกกำลังกาย ปัญหาการไม่ได้รับรู้ข่าวสารที่ทันเหตุการณ์ ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์พื้นฐานในการบริหารของหมู่บ้าน ปัญหาการขาดแคลนเครื่องมือด้านการเกษตร ปัญหาการขาดแคลนเครื่องจักรกลในการประกอบอาชีพ ปัญหาการกำจัดขยะ ปัญหาการถูกรบกวนจากมลพิษทางเสียง และปัญหาการถูกรบกวนจากมลพิษทางอากาศ ด้านฝุ่น ควัน ละออง

ประสิทธิผลด้านการพัฒนาการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน หมายถึง ผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประกอบด้วยการมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การมีความปลอดภัย

จากอุบัติเหตุ การมีน้ำสะอาดใช้ตลอดปี การมีภาชนะกักเก็บน้ำ การมีท่อระบายน้ำทิ้งปราศจากกลิ่นเหม็นน้ำท่วมขัง การมีถนนสัญจรเข้า-ออกหมู่บ้านที่มีสภาพดี การมีความปลอดภัยในการเดินทาง การมีสุขภาพพลานามัยดี การรวมกลุ่มทำกิจกรรมนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจที่เหมาะสม การส่งเสริมเยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และห่างไกลยาเสพติด การมีอาหารที่สะอาด ปลอดภัย อย่างเพียงพอ การได้รับรู้ข่าวสารของหมู่บ้าน การจัดเก็บขยะมูลฝอยของครัวเรือน และการมีสภาพแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะ

ประสิทธิผลด้านการสร้างอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืนให้ประชาชน หมายถึง ผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ในการสร้างอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน ประกอบด้วยการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น การทำให้นี้สินลดลง การสร้างเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ การรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ การจัดหาเครื่องมือในการประกอบอาชีพ การสร้างผลผลิตเพิ่มขึ้น การสร้างยอดขายสินค้าเพิ่มขึ้น การสร้างอัตราการจ้างงานเพิ่มขึ้น การสร้างคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร การสร้างอาชีพเสริม การได้รับการส่งเสริมอาชีพใหม่ การฝึกทักษะอาชีพนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพ การใช้วัสดุในหมู่บ้านในการประกอบอาชีพ และการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าภายในหมู่บ้าน

ประสิทธิผลด้านการจัดการโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม หมายถึง ผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ในการจัดการโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม ประกอบด้วยการเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน การเข้าร่วมประชุมรับฟังรายละเอียดของโครงการ การร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ของหมู่บ้าน การร่วมคัดเลือกผู้บริหารและคณะกรรมการ การร่วมคัดเลือกโครงการที่จะดำเนินการ การร่วมกำหนดงบประมาณของโครงการ การร่วมจัดทำแผนและวิธีขึ้นตอนการดำเนินงาน การร่วมเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ การร่วมรับรู้ในการเบิกจ่ายเงินบัญชีของหมู่บ้าน การร่วมรับรู้ในการจัดซื้อจัดจ้าง การร่วมควบคุมและตรวจสอบในการดำเนินงาน การร่วมติดตามและรับรู้ผลการดำเนินงาน การร่วมประเมินผลการดำเนินงาน การร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการของหมู่บ้าน และการร่วมสานต่อโครงการของหมู่บ้านให้ยั่งยืน

การประเมินประสิทธิผล หมายถึง การวัดระดับความสำเร็จหรือความพึงพอใจของประชาชนของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ตามวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะทำงานและประชาชนกลุ่มตัวอย่าง

คณะทำงาน หมายถึง คณะบุคคลโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) หมู่บ้านตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชน ได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เจริญชัย ผู้ช่วยเจริญชัย ปฏิคม ฝ่ายควบคุม/ตรวจสอบ และ ประชาสัมพันธ์

ประชาชน หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนในตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากผลการวิจัยที่ช่วยให้ทราบระดับประสิทธิผลตามความคิดเห็นของคณะทำงานและประชาชน จะให้ประโยชน์ดังนี้

1. เป็นแนวทาง ปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ในปีงบประมาณต่อไป
2. ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของโครงการและมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) หรือโครงการลักษณะอื่น ๆ ที่มุ่งพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนในเวลาต่อไป
3. เป็นแนวทางประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) อื่น หรือโครงการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ต่อไป
4. ผลการศึกษาครั้งนี้ อาจเป็นแนวทางในการขยายผลวิจัยศึกษาในประเด็นอื่น ๆ ของโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) รวมทั้งโครงการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ของ ตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ หรือเขตพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป